

УДК 331.556.46

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Л. Козак

*Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, просп. Свободи 18
E-mail: kozakluba@ukr.net*

Визначено сутність категорії «міграційний капітал» у системі переміщень трудових мігрантів, проаналізовано його вплив на соціально-економічний розвиток України, і з'ясовано значення в сучасному глобалізаційному світі. Досліджено співвідношення міграційного капіталу з головними макроекономічними, макрофінансовими і соціальними показниками.

Ключові слова: міграція, міжнародна трудова міграція, грошові перекази, міграційний капітал.

В умовах глобалізації світової економіки та інтеграції національних господарств суттєво активізувалась міжнародна трудова міграція. Динамічно зростають і обсяги грошових переказів мігрантів на батьківщину. Зазначимо, що темпи зростання обсягів переказів значно перевищують відповідні показники збільшення кількості мігрантів. Зважаючи на це, у системі міграційних процесів останнім часом акценти дедалі більше змінюються з проблеми трудової міграції на проблему грошових переказів. На початку XXI століття на грошових переказах зосереджують увагу багато учених і аналітиків з різних країн і міжнародних організацій. Адже для більшості країн, що розвиваються, і які переважно є донорами робочої сили, міжнародна трудова міграція має подвійний економічний ефект. Вирішуючи соціально-економічні проблеми зайнятості населення, мігранти забезпечують свої країни значним припливом капіталу у формі грошових переказів. Перекази дедалі більше становлять вагому частину валового внутрішнього продукту, є постійним джерелом надходжень іноземної валюти в країни, що розвиваються. Так мігранти і їхні перекази нівелюють економічні кризи, забезпечують кращі умови життєдіяльності домогосподарств у країнах-донорах робочої сили. У цьому контексті важливим є дослідження економічної сутності грошових переказів у системі міжнародного ринку капіталу.

Більшість науковців і фахівців у цій галузі стверджують, що економічна теорія стикнулася з певними труднощами у процесі визначення терміна «грошові перекази». А. Чімхаву, Дж. Пізз та К. Піндер вважають, що грошові перекази – це складний комплекс питань, який є складовою важливішої проблеми – міграції, що залежить від особливостей країн, які населяють мігранти, міждержавних відносин, сучасних фінансових та банківських технологій [3, с. 1]. На думку О. Садовської, визначення поняття «грошові перекази» має певні труднощі, пов'язані з новизною

цього явища, відсутністю у багатьох країнах обліку, методики підрахунку. Визначення поняття, так само як і обсяг переказів, вимагає насамперед інформаційної бази державних статистичних органів. Необхідно також брати до уваги різноманітні змінні: сферу зайнятості мігрантів, тривалість трудової діяльності, заробітну плату, періодичність переказів та їхній середній розмір, географічну близькість (віддаленість) країн працевлаштування, наявність діаспор, міграційних мереж, напрями використання переказів тощо [8, с. 54].

Аналіз наукових джерел, у яких наводять визначення терміна «грошові перекази», свідчить, що він є досить новим для економічної науки. Цій проблемі активну увагу почали приділяти лише на початку 1970-х років, і чіткого визначення цього терміна досі немає.

На думку економістів статистичного управління ООН, термін «грошові перекази» останнім часом використовують дуже широко, однак його конкретне визначення наводять досить рідко. В одних наукових і аналітичних працях грошові перекази визначають як суму двох компонентів: «перекази мігрантів» і «оплата праці робітників». В інших перекази визначають як суму вищезазначених компонентів плюс «трансфери, пов'язані з міграцією» [11]. Отже, звертають увагу на неоднозначність визначень між різними групами вчених і статистів. Зокрема, М. Кук в процесі визначення поняття пропонує скористатися методологічними розробками МВФ у цій сфері. Згідно з методикою МВФ, грошові перекази потрібно визначати як суму трьох ключових компонентів: перекази мігрантів, оплата праці робітників і трансфери, пов'язані з міграцією. Компонент «перекази мігрантів» – це ті кошти, які мігранти, постійно перебуваючи за кордоном (понад рік), направляють на батьківщину. Компонент «оплата праці робітників» передбачає переказування нерезидентами коштів за виконану роботу для роботодавця з іншої країни (досить часто компанії переказують гроші на рахунки найманих працівників у банках на їхній батьківщині). Компонент «трансфери, пов'язані з міграцією» не є поширеним і великим за обсягами у більшості країн, що розвиваються, адже є еквівалентом вартості майна, яке мігрант транспортує під час переміщення з однієї країни в іншу [3, с. 8]. Отже, грошові перекази справді є складним комплексом компонентів, що відображає різні типи шляхів надходжень коштів мігрантів на батьківщину.

Методологічний аналіз праць з проблеми грошових переказів свідчить, що ця категорія охоплює значні обсяги не тільки фінансових, але й матеріальних ресурсів, які на практиці часто не відносять до трансфертів мігрантів. Відповідно до Інструкції платіжного балансу МВФ, до грошових переказів належать як матеріальні, так і фінансові ресурси, що направляються мігрантами з країн поточного проживання і працевлаштування до країн свого походження.

Деякі учені вважають, що до грошових переказів потрібно відносити й частину інших коштів, які надходять інвестиційними каналами. Зокрема, О. Садовська, аналізуючи дослідження Міжнародної організації з міграції, доходить висновку, що до переказів також потрібно відносити частину інвестицій, депозити та благодійні внески мігрантів [8, с. 48].

Отже, проведені дослідження категорії «грошові перекази» дають змогу дійти висновку, що таке визначення, зважаючи на свою новизну в економічній теорії, є комплексним поняттям. Можна з впевненістю стверджувати, що воно охопило багатоваріантність і різноманітність сутнісних ознак складного економічного процесу. З огляду на це, учені-дослідники пропонують розглядати поняття, що

визначають особливості застосування терміна «грошові перекази», відповідно до практичної площини руху і використання фінансових та матеріальних ресурсів мігрантів. На думку М. Орочко, залежно від проблем, які розглядають стосовно навколо теми грошових переказів, їм можна дати п'ять ключових узагальнених визначень:

1. Перекази – це обов'язки мігрантів, які вони виконують щодо своїх сімей на батьківщині.

2. Перекази – результат фінансових витрат і вкладень домогосподарств мігрантів.

3. Валютні трансфери мігрантів є механізмом макроекономічного впливу на розвиток країни, особливо в періоди рецесій і криз.

4. Грошові перекази мають потенціал, який генерує соціально-економічний достаток у тих суспільствах, куди він спрямовується.

5. Грошові перекази – це своєрідний мультиплікаційний ефект, що виявляється у загальному зростанні національних економік та глобальній економічній інтеграції різних за потенціалом країн [13]. Отже, грошові перекази мігрантів – це складна економічна категорія, що у сучасний період розвитку глобальних інтеграційних процесів набула особливого характеру і значення.

Для України грошові перекази також мають важливе системоутворювальне значення. Адаже за роки незалежності, за підрахунками більшості фахівців, виїхало близько 5 млн українців, які працюють за кордоном і коштами підтримують своїх рідних і близьких на батьківщині. Однак ґрунтовних досліджень в цій галузі досі не проведено. Офіційної статистики щодо обсягів грошових переказів немає, а дані, які наводять у звітах і публікаціях, ще більше зумовлюють дискусії щодо зазначеної проблеми. Намагання розібратися у проблемі обчислення масштабів грошових переказів, з'ясувати їхню сутність, напрями руху і, головне, вплив на соціально-економічний розвиток країни стало мотивом написання цієї статті.

У процесі глобалізації світової економіки значно прискорився розвиток міжнародного ринку капіталу. Для більшості країн, що розвиваються, головним чинником економічного і соціального прогресу є залучення зовнішніх фінансових ресурсів. Особливо швидко міжнародний ринок капіталу зростав у 1980–2000 та 2003–2007 роках. Темпи зростання перевищували відповідні темпи росту світового виробництва і міжнародної торгівлі. Співвідношення обсягів міжнародного капіталу до світового ВВП за ці роки зросло втричі. З огляду на це, дослідження динаміки і структури міжнародного ринку капіталу викликають великий інтерес для багатьох країн, що розвиваються, зокрема й України.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття в структурі міжнародного ринку капіталу відбулися значні зміни. На зламі 90-х років минулого століття сформувалося п'ять основних складових зовнішніх фінансових ресурсів: прямі іноземні інвестиції, портфельні інвестиції, міжнародні кредити банків, міжнародна технічна допомога і грошові перекази мігрантів. Ще в другій половині ХХ століття для багатьох країн, що розвиваються, основою серед цих фінансових ресурсів була міжнародна технічна допомога. Однак із середини 1990-х років швидкими темпами почали зростати прямі іноземні інвестиції. Водночас суттєво почала зменшуватись міжнародна технічна допомога і сповільнились темпи залучення портфельних інвестицій та міжнародних кредитів банків. Що стосується грошових переказів мігрантів, то їхні обсяги відповідно до офіційної статистики обсягів грошових переказів динамічно зростали і посіли друге місце після прямих

іноземних інвестицій. Беручи до уваги неофіційні канали надходження переказів, обсяги яких у багатьох країнах можуть перевищувати офіційну статистику, цей вид зовнішніх фінансових ресурсів давно вийшов на перше місце.

Грошові перекази мають важливе значення, яке постійно зростає в економічному та суспільному розвитку України. Офіційно у 2006 році в Україні надійшло переказів на суму близько 3,66 млрд дол. США. Однак аналіз вітчизняних та іноземних джерел свідчить, що реальні обсяги переказів в Україну значно перевищують статистичні дані. Р. Чорний, О. Ковальова, А. Дальський зазначають, що за рік трудові мігранти привозять та надсилають щонайменше 8 млрд дол. [5]. Інші фахівці припускають, що обсяги переказів можуть сягати 12 млрд дол. США. А У. Куйдич і Ю. Чорний стверджують, що в Україну щорічно надходить не менше 40 млрд дол. [6, с. 4]. Ці дані збігаються із розрахунками фахівців Міжнародної організації з міграції – 27 млрд євро (понад 40 млрд дол. США) [7, с. 1]. Найвищі підрахунки обсягів грошових переказів наводить інформаційне агентство «Голос Америки» – 54 млрд дол. США у рік [4, с. 3].

Зважаючи на таке зростання ролі грошових переказів на міжнародному ринку капіталу, дуже важливим є дослідження цього поняття як економічної категорії та його співвідношення з капіталом.

Капітал є однією із головних доміант розвитку та функціонування економічної системи. Наука, досліджуючи сутність капіталу, трактує його як складну багатоаспектну категорію, еволюція якої відобразила історичний процес розвитку суспільства, його продуктивних сил і виробничих відносин, прав власності, динаміки та структури товарного виробництва і споживання, інтересів різних соціальних груп тощо. Капітал виконує головну функцію у процесі розподілу, перерозподілу та споживання матеріальних благ. На провідній ролі категорії «капітал» акцентує значення цього поняття, що походить від латинського «*capitalis*», яке означає головний, основний, ґрунтовний, дуже важливий [1, с. 3].

Отже, капітал розглядають не лише як кошти, які спрямовані на збільшення доходів їхніх власників, але також і як ті, що забезпечують поточне споживання і загальну життєдіяльність суспільства. Головною метою грошових переказів мігрантів саме і є забезпечення кращих умов життєдіяльності домогосподарств рідних і близьких на батьківщині. У цьому контексті грошові перекази цілком обґрунтовано можна ототожнювати з капіталом.

Важливу роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку країн, що розвиваються, дедалі більше відіграє міграційний капітал. Із розвитком міграційних процесів, лібералізацією умов транскордонного переміщення робочої сили та її працевлаштуванням за кордоном обсяги міграційного капіталу значно зростають. Останні дослідження Міжнародної організації з міграції, Світового банку, МВФ, ОЕСР свідчать, що міграційний капітал дає змогу забезпечити кращі умови життєдіяльності рідних і близьких на батьківщині. Також багато країн-реципієнтів використовують його для загальнодержавного, регіонального та місцевого розвитку [2, с. 113].

Ще до недавнього часу обсяги і роль міграційного капіталу недооцінювали. Вважали, що кошти, які направляють мігранти на батьківщину, витрачаються головню на споживчі цілі і рідко вкладаються у виробничу діяльність. Були застереження, що одержувачі грошових переказів стають залежними від мігрантів, послаблюються стимули до вкладення грошей в самостійну прибуткову діяльність. Крім того, переважно споживче використання грошових переказів може призвести

до соціальної нерівності серед людей. Вважали, що одержувачі переказів матимуть вищий рівень життя, ніж та частина населення, яка не поїхала на заробітки за кордон. Дослідники також зазначали, що з часом обсяги переказів родичам зменшуються, оскільки емігранти поступово обживаються на новому місці та втрачають зв'язки з рідними і близькими.

Згідно з останніми дослідженнями, грошові перекази мають позитивний і суттєвий вплив на суспільний розвиток країн. Дослідники стверджують, що навіть споживче використання міграційного капіталу стимулює економічний розвиток, особливо якщо сім'ї витрачають отримані кошти за місцем проживання.

Міжнародний досвід свідчить, що значні обсяги міграційного капіталу сприяють прискореному розвитку економіки країн-реципієнтів грошових переказів. Для України обсяги щорічних надходжень також є досить великими: їх співвідношення до ВВП країни у 2007 році становило 18%, тобто майже п'яту частину. Безумовно, такі масштабні надходження впливають на загальний суспільний розвиток країни. Однак, зважаючи на те, що немає статистичних даних щодо реальних обсягів переказів, зокрема неофіційними каналами, методики їх підрахунку, інформації в розрізі регіонів, досить важко конкретизувати прямий вплив міграційного капіталу на розвиток України.

Масштабні надходження міграційного капіталу сприяють удосконаленню фінансово-бюджетної системи країн-реципієнтів. Це зумовлено значним зростанням рівня доходів населення (одержувачів переказів) та підвищенням їхньої платоспроможності. Міжнародний досвід свідчить, що в багатьох країнах світу міграційний капітал сприяє наповненню національних та місцевих бюджетів шляхом збільшення податкових зборів та інших фіскальних платежів. Завдяки міграційному капіталу фінансово-бюджетна система країни розвивається насамперед за трьома компонентами:

- додаткове наповнення бюджету від підприємницької діяльності домогосподарств мігрантів;
- зростання доходів від операцій на ринку нерухомості;
- зростання збору податків від діяльності на ринку нерухомості [2, с. 179].

Для бюджетної системи України міграційний капітал також має вагомим значення. Відсутність статистичних порівнянь і кореляційних досліджень не дає змоги робити висновки про конкретний вплив грошових переказів на розвиток бюджетної системи, однак визначення співвідношення міграційного капіталу до основних бюджетних показників допомагає впевнитись, що цей вплив є беззаперечним.

У 2007 році доходи зведеного бюджету України становили 43,5 млрд дол. США. Якщо взяти до уваги річні обсяги міграційного капіталу в розмірі 25,6 млрд дол. США, то їх співвідношення дорівнюватиме 59% бюджету, що є дуже вагомим чинником розвитку усієї бюджетної системи країни. Дещо вищим є співвідношення міграційного капіталу до доходів Державного бюджету (близько 80%). Однак найвагоміше значення має міграційний капітал для місцевих бюджетів. Обсяги грошових переказів майже у 2,5 раза перевищують їхні доходи [10]. Звичайно, більша частина міграційного капіталу, яка потрапляє у країну, витрачається на соціальні потреби і у вигляді податків надходить до бюджетів, зокрема і місцевих. Адже попит на товари для домогосподарств, які отримують перекази, створює додатковий мультиплікаційний ефект в економіці. Водночас зростає виробництво, розширюється торгівля та збільшуються розміри сплачених

податків. Використання переказів на споживчі цілі, розвиток малого підприємництва, операції на ринку землі і нерухомості також сприяють значному наповненню місцевих бюджетів.

Порівняння міграційного капіталу з обсягами дотацій місцевим бюджетам з державного бюджету є ще більш вражаючими: у 7,5 раза перекази більші за дотації. Такий стан справ свідчить про те, що адресна підтримка мігрантами своїх домогосподарств і рідних територій є значно більшою і ефективнішою, ніж державна підтримка.

Деяко більші обсяги міграційного капіталу також відносно бюджету Пенсійного фонду України – майже у 1,5 раза [9]. Така ситуація позитивно впливає на життєдіяльність пенсійного складу населення. Мігранти допомагають державі надати кращі умови розвитку пенсіонерам, надсилаючи їм додаткові фінансові ресурси. Адаже більшість мігрантів залишили на батьківщині своїх батьків, більшість яких похилого віку. Крім того, мігранти забезпечують домогосподарства і матеріальними речами, вартість яких більша за пенсійні виплати.

Наступною важливою сферою впливу міграційного капіталу є банківська система України і вплив на яку є беззаперечним. Співвідношення міграційного капіталу до основних її показників є досить вагомим. Зазначимо, що міграційний капітал впливає на формування обмінного курсу та золотовалютних резервів в Україні. Співвідношення грошових переказів до золотовалютних резервів становить 79%, тобто роль коштів мігрантів у наповненні ключових резервів країни є важлива. Зокрема, на ринку кредитування міграційний капітал в Україні виконує дві важливі функції: для тих домогосподарств, які мають стартовий капітал у формі заощаджень переказів, допомагає легше і швидше отримати банківську позику; для тих мігрантів та їхніх сімей, які обмежені у кредитних можливостях, перекази є стартовим капіталом і джерелом розвитку підприємницької діяльності.

Окрему увагу потрібно приділити депозитному ринку України. В 2007 році у банківську систему залучено 15,2 млрд дол. США, що в 1,35 раза менша від річних обсягів переказів. Зокрема, співвідношення міграційного капіталу до депозитів від населення становить майже 2,3 раза [10]. Це означає, що кошти трудових мігрантів мають значний заощаджувальний ефект, адже частина переказів обов'язково залучається на депозитні рахунки. Отже, масштабне надходження міграційного капіталу в Україну позитивно впливає на збільшення обсягів депозитів у банках.

Зазначимо, що обсяги міграційного капіталу майже втричі перевищують зовнішні запозичення банків України. З одного боку, завдяки високій прибутковості ринку грошових переказів, на якому як посередники працюють більшість банківських установ, вони мають змогу рефінансувати частину своїх запозичень. З іншого, – використовувати майбутні потоки грошових переказів як заставу для отримання додаткової зовнішньої позики (метод сек'юритизації). За підрахунками Світового банку, близько половини усіх грошових переказів проходить через банківську систему. Рейтинг застави у вигляді переказів трудових мігрантів вважають досить високим і оцінюють як 5:1. Тому країни, що розвиваються, можуть за допомогою сек'юритизації щорічно залучати до 7 млрд дол. США, використовуючи як заставу саме майбутні потоки міграційного капіталу [14].

Отже, якщо взяти до уваги, що рівень офіційності переказів в Україні становить близько 20% (5,06 млрд дол. США офіційних переказів, що надішли через фінансово-банківську систему у 2007 р.), то банки України додатково можуть залучати на зовнішніх ринках близько 1 млрд дол. США, або на 10% більше зовнішніх запозичень, ніж у 2007 році.

Одним із важливих аспектів визначення ролі міграційного капіталу для соціально-економічного розвитку є порівняння з основними показниками залучення міжнародних фінансових ресурсів. Головним джерелом припливу валюти в Україну є експортна виручка. У 2007 році надходження від експорту становили 58,3 млрд дол. США, але це лише 2,2 рази більше за обсяги міграційного капіталу [10]. Отже, для економіки України міграційний капітал продовжує відігравати важливу роль у припливі валюти.

У контексті міжнародної фінансової стабільності країни міграційний капітал досить тісно пов'язаний з дефіцитом зовнішньоторговельного балансу. У тих країнах, де імпорт товарів і послуг суттєво переважає їхній експорт, залучення міграційного капіталу дає змогу фінансувати утворене від'ємне сальдо. Вже у 2002-2005 роках трансферти міграційного капіталу покривали $\frac{1}{4}$ торговельного дефіциту. Фахівці МВФ зазначають, що згодом, зважаючи на зростання цін на енергоресурси, така ситуація в країні буде тільки посилюватись [2, с. 15]. Подібна тенденція певною мірою простежується і в Україні. З 2005 року в Україні відбувається перевищення імпорту над експортом, від'ємне сальдо зростає, і у випадку зниження темпів залучення іноземних інвестицій фінансування торговельного дефіциту може бути обмежене. Саме завдяки масштабним обсягам грошових переказів платіжний дефіцит ще тривалий час буде відсутнім і майбутні операції можна фінансувати завдяки міграційному капіталу.

Найбільш цікавими є порівняння обсягів міграційного капіталу з фінансовими показниками домогосподарств України. Адже, на відміну від інших приватних іноземних інвестиційних ресурсів, грошові перекази мігранти направляють адресно домогосподарствам своїх рідних і близьких, допомагаючи їм забезпечити кращі умови життєдіяльності. Співвідношення міграційного капіталу щодо доходів і видатків домогосподарств становить п'яту частину. Така ситуація є досить логічною для багатьох країн, що розвиваються. Для домогосподарств України міграційний капітал має життєво важливе значення. Наповнення їхніх сімейних бюджетів і можливості здійснення необхідних витрат плануються завдяки переказам. У середньому 20% доходів населення забезпечується завдяки мігрантам, це понад 20 млрд дол. США.

Окрему увагу також слід приділити видаткам держави на соціальний захист і соціальне забезпечення населення. Порівняно з міграційним капіталом їхні обсяги у 2007 році були майже в 2,3 рази меншими. Це означає, що значення міграційного капіталу у зниженні рівня бідності і забезпеченні необхідних соціальних умов є більшим, ніж підтримка держави. Значення міграційного капіталу у розв'язанні проблеми бідності неоднозначне і специфічне. По-перше, це не допомога багатшій країні біднішій. Це адресна підтримка конкретних сімей і людей завдяки іншим (їхніх рідних і близьких, що працюють за кордоном). По-друге, міграційний капітал не створює ні в найближчій, ні в дальшій перспективі жодних зобов'язань як для мігрантів, так і для одержувачів переказів. По-третє, міграційний капітал забезпечує стабільність доходів сімей мігрантів [12]. На відміну від потоків приватного капіталу, які збільшуються у сприятливі періоди економічного циклу і

зменшуються під час рецесії, міграційний капітал, навпаки, має контрциклічний характер щодо економічних циклів країн-одержувачів переказів. Коли країна-одержувач відчуває економічну рецесію після фінансової кризи, стихійного лиха, політичного чи військового конфлікту, обсяги міграційного капіталу зростають, оскільки у важчі часи мігранти переводять більше коштів. У такі важчі часи збільшують свою соціальну відповідальність перед рідними і близькими на батьківщині.

Роль міграційного капіталу у забезпеченні соціального достатку українців є значною. На відміну від державного забезпечення, допомога мігрантів значно більших обсягів, вона направляється на конкретні проблемні цілі домогосподарств. Навіть якщо взяти до уваги, що на освіту і охорону здоров'я витрачається 20% грошових переказів, то це понад 5 млрд дол. США щорічних надходжень на розвиток суспільства.

Отже, роль і значення міграційного капіталу для соціально-економічного розвитку України є очевидні, про що свідчить порівняння з головними макроекономічними, макрофінансовими і соціальними показниками. На бюджетному рівні перекази доповнюють витрати держави на розвиток насамперед соціальної сфери життєдіяльності людей. У банківському секторі міграційний капітал є важливою частиною депозитних ресурсів та погашення кредитних зобов'язань. На ринку іноземного капіталу перекази значно доповнюють прями, портфельні інвестиції, міжнародну технічну допомогу, поліпшують платіжний баланс країни. У сфері корпоративних фінансів міграційний капітал є важливим і дешевим ресурсом розвитку малого і середнього підприємництва. Найбільше значення грошові перекази мають для фінансового і матеріального забезпечення домогосподарств України. Вони становлять певну частину доходів населення, є джерелом їхніх витрат та заощаджень і, по суті, доповнюють видатки держави на соціальних захист та соціальне забезпечення. Зважаючи на це, в Україні проблему надходження міграційного капіталу потрібно вирішувати на національному рівні і визнати його як важливу складову системи обліку, статистики, фінансового ринку тощо. Лише в цьому випадку міграційний капітал може стати справжнім генератором соціально-економічного розвитку нашої країни.

1. *Базилевич В., Колчигін О., Свіридов С. Сутність, структура і оборот капіталу. – К.: Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 1995. – 36 с.*
2. *Гайдуцький А. П. Міграційний капітал в країнах, що розвиваються. – К.: УкрІНТЕІ, 2008. – 296 с.*
3. *Гайдуцький А.П. Міграційний капітал в Україні: прихована реальність // Дзеркало тижня. – 2007. – 21–27 квітня. – С.1–8.*
4. *Гроші циркулюють в Україну // Хрещатик. – 2007. – 25 грудня. – С. 3.*
5. *Дальський А. Они ушли. Вернутся ли? // Электронная газета From-ua. com. www.from-ua.com.*
6. *Куйдич У., Чорней Ю. Потом і кров'ю // Львівська газета. – 2004. – 22 січня. – С.3–4.*
7. *Михайлевский С. Дорогая передача // Известия в Украине. – 2008. – 24 марта. – С.1–2.*
8. *Садовская Е. Денежные переводы трудовых мигрантов: динамика, роль в мигрантских домохозяйствах и сообществах Центральной Азии // Труд в Казахстане. – 2006. – № 4. – С. 48–60.*
9. *Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів. Стат. зб. / за ред. І. Осипова. – К.: Державний комітет статистики України, 2008. – 84 с.*

10. *Україна в цифрах 2007: Стат. зб. / За ред. О. Осауленка. – К.: Державний комітет статистики України, 2008. – 259 с.*
11. *Alvieri A., Havinga I., Hvidsten V. Definition of remittances and relevant BPM5 flows. Issue paper of UN Statistics division. – Washington D.C.: UN Publication, 2005. – 67 p.*
12. *Balance of payments yearbook 2004. Prepared by IMF. – Washington D. C.: IMF Publication, 2005. – 320 p.*
13. *Orozco M. Remittances to Latin America and the Carribean issues and perspectives on development. – Washington D.C.: Summits of the Americas, 2004. – 41 p.*
14. *Ratha D. Workers' remittances: an important and stable source of external development finance. Global development finance 2007. – Washington: The WB Publications, 2007. – 490 p.*

IMPACT OF MIGRATION ON CAPITAL SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT UKRAINE

L. Kozak

Ivan Franko National University of L'viv

Essence category «migration capital» in the system of movement of migrant workers, analyzes the impact on socio-economic development of Ukraine is established values in the modern globalized world. Investigated the ratio of the migration of capital from the main macroeconomic, macro financial and social indicators.

Key words: migration, international migration, remittances, migration capital.

ВЛИЯНИЕ МИГРАЦИОННОГО КАПИТАЛА НА СОЦІАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ УКРАИНЫ

Л. Козак

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

Дано определение сути категории «миграционный капитал» в системе перемещений трудовых мигрантов, проведен анализ его влияния на социально-экономическое развитие Украины, и выяснено значение в современном глобализационном мире. Исследовано соотношение миграционного капитала с главными макроэкономическими, макрофинансовыми и социальными показателями.

Ключевые понятия: миграция, международная трудовая миграция, денежные переводы, миграционный капитал.